

УДК 398.332.4:781.7(477)

Олег КОРОБОВ (Київ)

ЗИМОВА ОБРЯДОВІСТЬ УКРАЇНЦІВ У ФОКУСІ ОБ'ЄКТИВУ (МАТЕРІАЛИ ДО ВІДЕОХРЕСТОМАТІЇ: АВТЕНТИЧНЕ ВИКОНАННЯ). Частина 1

*Проблемна науково-дослідна лабораторія етномузикології
НМАУ ім. П. Чайковського (ЛЕК), КНУКіМ
Тел.: 066 498 24 13, e-mail: kiev.maestro@gmail.com*

Опис відеоматеріалів зимової обрядовості (періоду Святки) з етнічних українських земель, що знаходяться у фондах Лабораторії етномузикології НМАУ ім. П. Чайковського, приватних архівах науковців, у вільному доступі в мережі Інтернет є першим кроком для укладання колективної відеохрестоматії зимової обрядовості українців.

Ключові слова: етнографічний відеорепортаж, етнографічний фільм, зимові обряди, Святки, колядування, щедрування, Водіння Кози, Меланка, вертеп, Карпати, Полісся.

Зимові Святки посідають важливе місце у народному календарі. Традиція святкувати Різдво, «старий» Новий Рік, Водохреще і сама зимова обрядовість продовжують існувати в українців і в наш час. Зпоміж календарних обрядів зимові – чи не найкраще збережені в усіх регіонах України (включно з територіями пізнього заселення), хоча і зводяться до дедалі простіших форм.

Фольклористами та етномузикологами записано та опубліковано чимало зимових пісень та описів обрядів (народнописенні збірники, аудіоальбоми, інші публікації з мелодіями) – зафіксувати їх зараз можна в будь-яку пору року. Проте відеофіксація «живої» автентичної обрядодії відбувалася вкрай рідко через складні умови та недостатнє технічне оснащення. Навіть у період інтенсивної збирацької роботи – 90-ті роки ХХ ст. – проводився переважно тільки аудіозапис. Зростання інтересу до народних звичаїв та доступність портативної відеотехніки на початку ХХІ ст. дала можливість фахівцям і поціновувачам фольклору зафільмувати традиційні святкування обрядів новоліття й тим самим значно поповнити прогалини у відеоматеріалах.

Відеозаписи кінця ХХ – початку ХХІ ст. є не тільки цінними культурними артефактами для народознавчих наук, але й відіграють важливу роль у навчально-виховному процесі. Одним з актуальних завдань сучасної освіти історичного, музичного, етнографічного спрямування (на всіх рівнях – від школи до ВНЗ) є пошук оптимальних шляхів зацікавлення учнів і студентів предметом, який вивчається. У цьому напрямку найбільш дієвими є такі форми презентації матеріалу, які відповідають рівню сучасних мультимедійних технологій¹. Такий підхід до викладання актуалізує роботу з упорядкування наявного фактологічного, ілюстративного матеріалу та укладання нав-

чально-методичної відеохрестоматії з народної обрядовості, зокрема зимової.

Метою цієї статті є огляд відомих на цей час відеоматеріалів зимових обрядів з етнічних українських земель в **автентичному виконанні**. Джерельною базою стали переважно документальні експедиційні відеозаписи з фондів Проблемної науково-дослідної лабораторії етномузикології Національної музичної академії ім. П. І. Чайковського², приватних колекцій дослідників фольклору (більшість записів була здійснена власним коштом збирачів), етнографічні фільми, записи з особистого доробку автора, а також матеріали, що містяться у відкритій всесвітній мережі Інтернет у вільному доступі³. У кінці статті вміщено таблицю, в якій зібрано відомості про 21 відеозапис (фільми, репортажі, фрагментарні зйомки). Записи згруповані за етнографічними регіонами. Презентаційні стоп-кадри з деяких фільмів розміщено на обкладинках збірника.

Наведений в таблиці список є першою спробою акумулювати розосереджені записи. Більшість відеосюжетів (майже половина відомих автору матеріалів) презентує обрядовість західного регіону України (Карпати і Закарпаття). Сім відео представляють Поліську традицію, в основному Середнє Полісся, і лише одне – Лівобережне (Деснянське) Полісся (щоправда, це записи з трьох різних місцевостей). Поділля ілюструють три записи: два походять з південної Хмельниччини, а один – з віддаленої північно-східної окраїни регіону (Попільнянський р-н Житомирської обл.). Наддніпрянина представлена лише двома відео – з Полтавщини та правобережної Черкащини.

У межах цієї статті буде прокоментована частина матеріалів: всі записи ХХ ст. і більшість карпатських

¹ Відповідний досвід автор та його колеги мають при роботі з учнями спеціалізованих музичних шкіл, студентами ВНЗ різних мистецьких спеціальностей, любителями пісенного фольклору.

² Далі – ЛЕК (Лабораторія етномузикології, Київ).

³ Автори публікацій в мережі Інтернет, за можливості, були повідомлені про звернення до їхніх матеріалів для написання статті, а посилання на використані відео містяться в тексті статті та списку використаних джерел. Користуючись нагодою, висловлюю ширю вдячність усім, хто відгукнувся на запит і надав відеоматеріали з власних архівів або надіслав їх опис.

матеріалів, зафіксованих у XXI ст. Характеристика зимового відео з інших регіонів планується в наступному випуску «Проблем етномузикології».

Коментарі до «зимових» відеосюжетів (стиглий опис їх змісту) розташовані у хронологічному порядку.

Відеоматеріали, відзняті до 1990-го року

Етнографічний кінофільм «Палескія калядкі» (польова режисура Зінаїди Можейко). Стрічка була відзнята кіностудією «Беларусьфільм» 1972 року в поліських селах білоруського підпорядкування, традиції яких спільні з українськими і які впродовж кількох десятиліть досліджувала видатний білоруський етномузиколог Зінаїда Можейко. У фільмі представлені зимові традиції колядування, щедрування, театралізованих дійств із рядженням («Водіння Кози») у селах Тоніж, Глушковичі Лельчицького району Гомельської області, Мотоль, Тишковичі Іванівського та Клетная Пінського районів Брестської області.

Фільм наразі знаходиться у вільному доступі для ознайомлення у мережі Інтернет (YouTube, канал belrusinfo)⁴. Тривалість 16 хв. 30 сек. [Палескія калядкі, 1972].

Зміст стрічки. Зустріч колядників, ряджених із різних кутків (персонажі – Дід, Коза, Чорт, Міхоноша), змагання гуртів. Процес майстрування Кози. Колядка «Коляда! Бегла колядка пешком-пешком. Гей, Коляда!». Весілля на Кольяди в Іванівському районі (прикрашання короваю, весільні наспіви, молода перший раз порядкує, частування медом молодих, обдарування). Світська колядка дівчині «Ой, красна-красна каліна в лузі. Добрий вечор!» (с. Тоніж Лельчицького р-ну); коментар про міхоношу, дії з тим, що наколядували; лірична пісня «Котилася бочечка дубовая» (с. Глушковичі Лельчицького р-ну). Спогади про знищення жителів села Тоніж на Кольяди під час 2-ї світової війни. Фрагмент змагання на саях із кінями (ця традиція виникла в радянський час). Забави з рядженим Конем, колядка хлопцю «...І панічок – пані Іванька на кані еде, з каньом гавориць» (текст проговорено диктором білоруською – О.К.). Фрагмент ліричної пісні «Ох, ти рожка моя». Новорічні забави в школі. Щедрівка «Ходить-походить місяць по небу. Щодрий вечор». Танці з приспівками (Іванівський р-н). Фрагмент народного гуляння. Спогади про «вечорки» (с. Тоніж). Традиційне вітання господарів та прохання дозволу «Добрий вечор, щодрий вечор, пані господарю! Чи позволіте спувати...» та жартівлива щедрівка бабі «Ох і бабочка, стара галочка. Щодрий вечор», примовка після щедрування, обдарування гурту. Лірична пісня в чоловічому виконанні «Походжано, ей, да поброджано» (с. Клетная).

Стрічка візуалізує польську зимову обрядовість. Щоправда, деякі картини (масові гуляння, колядування з п'ятикутною зіркою) свідчать про представлення обрядового матеріалу в контексті тогочасного побутування традиції – із відчутним впливом масової радянської культури. Між тим, авторам все ж вдалося правдиво показати архаїчні наспіви та виконавську манеру, форми колядування/щедрування, склад гуртів, їхній репертуар, форми рядження. Саме в цьому фільмі передано атмосферу традиційного колядування

під вікнами хати пізньої пори. Утім, фільм постійно супроводжується закадровими коментарями, які здаються зайвими та, виходячи на перший план, заважають сприйняттю. Для глибшого ознайомлення з інформацією про місцеві зимові традиції (на час обстеження регіону З. Можейко) варто звернутися до наукових розвідок і монографій білоруських науковців [Можейко, 1969; Можейко, 1972; Можейко, 1985; Беларускі фольклор..., 1973; Беларускі фольклор..., 1989]. Також існує відео сучасного колядування 2012 року в селі Погост Житковицького району Гомельської області та 2015 року в селі Тоніж Лельчицького району, які будуть розглянуті в наступній публікації.

Етнографічний кінофільм «Память столетий» (сценарій і польова режисура Зінаїди Можейко), 1982⁵ [Память столетий, 1982]. Фільм представляє білоруські звичаї, календарні обряди осені та зими Поозер'я та на білоруській території Полісся. У частині, що стосується Полісся, фільм перегукується з іншим, а саме – з «Палескімі калядками» (зокрема тут використані кадри, які, можливо, не ввійшли до попередньої стрічки).

На основі цих двох кінофільмів автором цієї статті з дидактичною метою був створений відеомонтаж про колядування на Середньому Поліссі (тривалість 2 хв. 15 сек.).

Відеоматеріали 1990–1999 років

Найраніші відеозаписи музичного фольклору зі звуком, що знаходяться в архіві ЛЕК⁶, здійснені на початку 1990-х років. Записувачами були Михайло Хай, Євген Єфремов, Ірина Клименко, Ганна Коропніченко, Світлана Копил, Ганна Сопілка, їх незмінний відеооператор – Микола Семиног [Клименко, Мурзина, 2008, с. 60]. Відеозйомки проводились у співпраці науковців ЛЕК з відділом фольклористичних досліджень українсько-канадського спільного підприємства «Кобза» (далі – УКСП «Кобза») і Українською експериментальною лабораторією фольклору (далі – УЕЛФ), що їх очолював Михайло Хай.

Традиційне колядування на Верховині було зафіксовано під керівництвом Михайла Хая. Експедицію проведено в рамках діяльності відділу фольклористичних досліджень УКСП «Кобза». Запис відбувся в різдвяні дні 8 січня 1991 року в селі Верхній Буковець Верховинського району Івано-Франківської області. Тривалість наявного відеофрагменту 1 хв. 52 сек.

На відео на фоні мальовничого гірського верховинського пейзажу під хатою колядує гурт родини

⁵ *Память столетий*: етнографічний кінофільм (дата звернення: 03.02.2015): <https://youtu.be/N1iPBQAgZdM>.

⁶ В нашому архіві також є оцифровані «німі» відеохроніки фольклорних експедицій Київської державної консерваторії 1973-74, 1983-84 років. Керівниками експедицій були Володимир Матвієнко, Олена Мурзина (власник відеокамери); учасниками – тодішні студенти Київської державної консерваторії, зокрема, Євген Єфремов, Ірина Клименко та ін. У цій статті вони не беруться до уваги, оскільки зимова обрядовість на них не представлена. Єдиним записом щедрування і обряду Водіння Кози є фрагментарний відеозапис Євгена Єфремова 1979-го року у с. Діброва Поліського району Київської області на любительську відеокамеру, але плівка не оцифрована і тому долучити відеохроніку до огляду неможливо.

⁴ Інтернет-ресурс: «Белтердиокомпания» (дата звернення: 03.02.2015): <https://youtu.be/5g-JrHzNoVM>

Тафійчуків. Вони спочатку виконують разом «Прихід коледників» – один з учасників подає сигнал на трембіті, а інші на гуцульських колядницьких металевих і дерев'яних трубах, рогах. Цей сигнал (кожен гурт має відмінну сигнальну мелодію) сповіщає про прихід колядників до хати. По тому чоловіки виконують «колядницький» танок-«плес» зі співом давньої колядки «Ой, ластівочка» у супроводі скрипки та дзвіночку (в руках «берези» – головний у гурті). Михайло Хай зауважує, що в гуцулів у різдвяних сигналах і «плесах» у найархаїчнішій синкретичній формі збереглась інструментальна музика до календарних обрядів і свят [Історія української музики, 2016, с. 397].

Це коротке відео⁷ є чудовою ілюстрацією до цілої низки явищ і понять народномузичної культури. Фільмування верховинського колядування має продовження: завдячуючи сталій традиції, фольклористи та місцеві жителі змогли відзняти весь процес колядницького дійства (про їхні записи 2002, 2009 та 2013 років йтиметься далі).

Під керівництвом Євгена Єфремова було зафіксовано *новорічні обходи дворів з «Козою» в селі Діброва⁸ Поліського району Київської області*. Запис зроблено на Щедрий вечір – увечері 13-го січня 1993 року. Експедиція відбулася у співпраці науковців ЛЕК з УЕЛФ.

На жаль, оригінальне відео на даний момент віднайти не вдалося, проте в ЛЕК знаходиться копія фрагменту зйомки, а саме «Водіння Кози». Тривалість – 6 хв. З-поміж усіх автентичних записів ця «Коза» – найтрадиційніша, оскільки виконана парубками і зберігає синкретичну природу обряду.

Ряджені Дід, Коза, Циганка та інші персонажі (деякі хлопці, щоправда, у сучасних купованих новорічно-карнавальних масках) ходять по хатах. Дійство в оселі розпочинається танцем-пантомімою рядженої «Кози», яку водить Дід, та гуртового співу ритуальної пісні до «Кози» під супровід гармошки й бубна; по закінченні грають «до танцю», а Циганка пристає до господарів з ворожінням на картах. Далі відбувається обдаровування і частування щедрівників. З відеокадрів видно, що обходи відбувалися увечері, коли вже стемніло, проте в хаті ніхто не спав і всі чекали на щедрівників.

Під керівництвом Ганни Коропніченко *на Правобережній Київщині в селі Михайлівка-Рубежівка Києво-Святошинського району Київської області* було зафіксовано колядування місцевими жінками (церковна півча). Запис здійснено 08.01.1995 року за участі Михайла Хая, відеооператора Миколи Семинога (це також була співпраця ЛЕК і УЕЛФ). Тривалість відео-хроніки 61 хв..

Відео напрочуд яскраво передає живу атмосферу колядування в селі, де вже на той час традиція завмирала: колядники, за старим звичаєм, йшли в кожен двір, але деякі господарі вже або не сприймали прихід до двору святкового величального гурту, або об-

даровували його формально. Хоча були й такі, що зустрічали гурт як найочікуваніших гостей, як справжню Богом дану радість і навіть співали разом із ними⁹. Документальна правдива хроніка, відзнята Миколою Семиногом, та позасценарний спонтанний хід подій спонукає переживати кожен наступний мить разом з учасниками колядування.

Основною в колядницькому репертуарі, представленому на відео, є колядка «Й а ми ходимо-походжаємо. Святий ўечор! Ми цього двора не минаємо. Святий ўечор! А ми у цей дўір заўетаємо. Святий ўечор!...», яка лунає як вулицею, коли гурт іде від хати до хати, так і під час власне колядування. Ще одна колядка починається із запитання дозволу на колядування: «[Ой, добрий ве]чор, пан хазяїну, до тебе. Ой чи дозволиш закалядувати й у себе?..». Якщо в хаті є хлопець, йому співають спеціальну колядку з рефреном «Соколе. Соколе ясний, паничу красний. Соколе» (її пригадали, коли Ганна Коропніченко запитала про неї під час колядування в однієї з найстарших жінок села, причому заспівувала цю пісню саме господиня). Також у репертуарі учасників колядного гурту були колядки християнської тематики («Нова рада стала...», «Рождество Твое...», «По всьому світі...», «Ўиділ Бог, за що мир погибає...»). Вони, з одного боку, виявилися важливим елементом колядування після виконання світських колядок, а з іншого, стали додатковим важелем впливу на вагання господарів у їхній реакції на несподіваний прихід колядників. У відповідь на обдаровування колядники проказують: «Спаси Господи! Щоб Ваші дари перед Господом стали!».

Репертуарний та аналітичний огляд зимових наспівів Київщини представлений Г. Коропніченко у статті 2009 року та в цьому збірнику [Коропніченко, 2009; Коропніченко, 2017].

Відеоматеріали 2000–2017 років.

Запис колядування з гусями на Закарпатті (гусли – місцева назва скрипки) було здійснено Вірою Мадяр-Новак у селі Вишоватім Тячівського району Закарпатської області під час Різдва – 8 січня 2002 року¹⁰. Відеозапис організовано за допомогою скрипаля із села Нересниця Андрія Думнича (1945 року народження). Експедицію проводила Віра Мадяр-Новак зі студенткою Ужгородського музичного училища імені Д. С. Задора Віталією Тюпа. До експедиційного відео долучено запис, здійснений самими колядниками у 2001 році. Загальний хронометраж склав 184 хвилини [Вишоватий, 2002].

Відзнято весь процес колядування так званих «колядників з гусями», котрі включали від 10-ти до 20-ти юнаків віком понад 20 років (після військової служби) та малий склад місцевих троїстих музик. Домовлялися з музикантами і платили їм самі колядники.

⁷ Також в цій експедиції була відзнята на відео бойківська «Меланка» (цей матеріал на сьогодні недоступний).

⁸ Село було відселене через наслідки аварії на ЧАЕС і зняте з обліку 1999 року. Інтернет-ресурс: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Діброва_\(Поліський_район\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Діброва_(Поліський_район)) - (дата звернення: 03.08.2017).

⁹ Цей унікальний відеозапис зафіксував у місцевості, розташованій усього в 16-ти км на захід від Києва колядування літніх жінок, їх виразний мовний діалект, який на сьогодні вже остаточно зникає разом з його носіями, бо старші люди і молодь знаходяться під потужним тиском міста і «дачного елементу».

¹⁰ Опис подається за інформацією, наданою В. В. Мадяр-Новак. Детальніше із місцевою обрядовістю можна познайомитися в статтях [Рошахівський, 2016; Тюпа, 2003].

Йшли колядувати лише у ті хати, де є дівчата на виданні, щоби «звеселити їх хижу» і вдосталь натанцюватися в ніч, коли не можна спати.

Відео охоплює весь сценарій колядників з гусями: (1) останню так звану «пробу» (репетицію) перед колядуванням в хаті «старшого» хлопця-колядника – він був правою рукою діда-вчителя, котрий опікувався суворим дотриманням традицій; (2) процесію (колядники на вулиці співом повідомляють про свій прихід і танцюють біля хати); (3) колядування в хатах; (4) пригосання колядників; (5) танці («коні» або «тропоти», «танець з ширінкою» (*ширінка* – місцева назва хустинки)¹¹).

Окрім колядників з гусями відзняті також інші групи колядників:

1) «Звіздарі» – малі хлопчики, котрі співають колядки і сповіщають про появу першої зірочки. В їхньому репертуарі найголовніші коляди («Рожденство Твоє, Христе Божий...») або «Коли зірда ясна...».

2) «Білі» – група підлітків від церкви в білому вбранні з високими білими шапками і вертепом. Вони виконують церковні коляди в особливий спосіб – співають з опущеними головами під супровід ритмізованого постукування палиць з монетами. У своєму репертуарі мали місцеві різдвяні коляди (5-7) церковного змісту.

3) «Діди» – група підлітків, які імітують «дідьків» – нечисту силу. «Діди» не співали, вони «баламутили»: заходили в хати до хлопців помірятися силою, бешкетували. Їх можна перемогти лише в тому випадку, якщо зняти з них маску, а її вони міцно тримають (з одного боку ця маска пришита до коміра на спині, а борода маски затиснена в руках). «Діди» зодягнені у вивернуті назовні гуні (одяг з овечої вовни), до яких пришито велику кількість дзвіночків. Зовні «Діди» страшні, пелехаті. Щоб заспокоювати переляканих дітей, вони мали червоний мішечок з цукерками.

Три верховинські колядки у традиційному виконанні зафіксував на відео в січні 2002 року Олег Бут. Експедиційний запис відбувся в селі Замагора Верховинського району Івано-Франківської області, коли до однієї з хат завітала «партія» колядників Василя Мартишука (він був «березою»). Загальна тривалість відеофрагментів 23 хв. 30 сек.¹²

На Верховині після сигналів колядницьких рогів і трембіти, якими колядники оголошували про своє прибуття, та «плесу» гурт запрошують до оселі за спеціально накритий для них довгий стіл. Відеохроніка зафіксувала саме спів кількох колядок у супроводі скрипки за столом у хаті. Перша з колядок починається з почергового співу гурту й соліста (перші слова не записано): (*гурт:*) «...Ой, дай Бо...» (*далі Береза:*) «...-же! Святі родичі Святої Діви.» (*гурт:*) «Ой, дай Бо...» (*Береза:*) «...-же!». По закінченні колядки Береза промовляє побажання господарям, у якому після кожної його короткої фрази гурт разом проказує «Даруй Господи!».

Друге відео – колядка «умерска». Це традиційна гуцульська колядка, присвячена померлим у сім'ї. Її виконують наприкінці колядування в хаті; у Замагорі – стоячи, при свічах на столі, вставлених в «колачі» (в хаті притушують інше світло). Співають впівголоса у супроводі скрипки (перші слова не записано): (*гурт:*) «Ой, дай Боже. Ой у п'єтнюнку невеселеньку. Ой, дай Бо...» (*Береза:*) «...-же! Як си вибрала із цього дому.» (*гурт:*) «Ой, дай Боже. Як си вибрала із цього дому. Ой, дай Бо...».

Третє відео – з колядкою «Слава вовіки Господу Богу. Дай Боже. Дай же вам Боже шестя-здоровля» (співають гуртом), після якої колядники стоячи промовляють молитву (кожен «про себе») і віншують господарів та бажають добра, здоров'я і прибування статків у господарстві та в родині.

Цей фрагментарний документальний відеозапис цінний тим, що його здійснено під час справжнього колядування, збереженого в місцевій традиції.

Доповненням до цього колядування є відеозйомка 2015 року Володимира Сінцова – початок колядування у Замагорі: 7 січня після служби в церкві всі «партії» колядників з «плесом» по черзі роблять обхід церкви та отримують благословення священника¹³.

Традиція колядування на Верховині в селі Криворівня Верховинського району Івано-Франківської області здавна є невід'ємною частиною життя місцевих жителів. Вона має продовжувачів серед молоді і підтримку церкви та з кожним роком приваблює все більше туристів і поціновувачів автентичної традиції¹⁴. Два аматорські фільми, відзняті різними авторами 7-8 січня 2009 і 2013 років, розглянемо разом, тому що в них ідеться про колядування в одному селі, і вони доповнюють один одного. Окрім того, вони є повноцінним продовженням верховинської відеохроніки 1991 року М. Хая і М. Семинога та 2002 року О. Бута, у яких не було можливості зафільмувати весь процес верховинського колядування.

Розпочнемо з документального аматорського фільму Валентина Мороза «Колядники» 2013 року¹⁵. Якісно відзнятий відеоматеріал представляє послідовно всі етапи місцевого колядування. За кадром диктор змістовно, але коротко коментує кожну нову сцену, надаючи глядачеві можливість ґрунтовно ознайомитися з тим чи іншим етапом дійства, а весь фільм супроводжується титрами з текстами колядок та співанок. Хоча коментарі «з'їдають» початки багатьох колядок, ми все ж отримуємо уявлення і про пісню, і про сюжет із самого оригінального виконання. Загальна тривалість 68 хв. 40 сек. [Колядники, 2013].

У Криворівні колядування починається 7 січня в церковному дворі. На відео – прихід «партії» колядників до церковного двору (фоном – гуцульська співанка про колядування). Після служби Божої священник благословляє колядників, які потім сповіщають околиці про початок колядування спільною грою

¹¹ «Танець з ширінкою» виконують під мелодію «сім сорок», що найвірогідніше є пам'яттю про місцевих клезмерів.

¹² Інтернет-ресурси: https://youtu.be/TV96GXX_CiI; <https://youtu.be/FO8Y9lPlvtg>; <https://youtu.be/tRFydBi-zqE> - (дата звернення: 06.02.2017).

¹³ Інтернет-ресурс: <https://youtu.be/ja-RTNRq6oc> - (дата звернення: 06.02.2017).

¹⁴ Згадаємо, що в селі Криворівня відбувалися зйомки фільму Сергія Параджанова «Тіні забутих предків».

¹⁵ Інтернет-ресурс: <https://youtu.be/-ayx-Vibzk0> - (дата звернення: 22.04.2017).

на колядницьких рогах і трубах. Кожна партія має обійти з «плесом»¹⁶ і кількома колядками церкву. Далі – інтерв'ю з «березою» однієї з «партій» (Василем Зеленчуком, який «березує» вже 25 років (на 2013 рік); коментарі щодо складу «партій» колядників і термінів обходів (обійти треба всіх, то ж колядувати можуть навіть і до Йордана/Водохреща), загального порядку колядування, видів колядок, колядницького репертуару у Криворівні.

Із першими сутінками колядники розходяться селом. Одна з «партій» спершу приходить до хати священика; після оголошення (грою на рогах і трембітах) про свій прихід та плесу співають у супроводі скрипки спеціальну коляду для священика. Далі на відео – колядування у «берези» – Василя Зеленчука, яке починається під хатою співом стилізованої авторської колядки. «Партію» запрошують до хати і вони гуртом проспівують колядку «Чи дома-дома цей пан господар? Дай Боже». У хаті колядників розсаджують за спеціально накритим для них довгим столом, і вони співають першу колядку про народження Ісуса Христа для найстарших у сім'ї – батьків Василя. Співає «береза», а гурт підхоплює лише рефрен, у супроводі скрипки: «...Ой дай Боже. Ой рано-рано кури запіли. Ой дай Боже. Й а ў котрим місті, й а ў Вефлеємі. Ой дай Боже. Ой, ще найранше Пречиста Діва...». Подано коментар щодо появи у гуцулів текстів колядок на християнську тематику. По колядці тим, кому співали, дають поцілувати освячений колядницький хрест (і всім, хто заходить до хати під час колядування), по тому колядники встають і «береза» промовляє віншування, де гурт після кожного побажання проказує «Дай Боже!». Далі співають колядку для наступних за віком мешканців оселі – це Василь і його жінка. Оскільки Василь – «береза», то заспіває інший учасник гурту: «Ой, гордо-пишний Ви, господарю. Дай Боже, дай же вам Боже щастя-здоров'я!..», при цьому наспів вже інший, гурт співає лише у рефрені. Під час співу диктор надає коментар щодо типових ознак гуцульських колядок і правил їх виконання. За тим співають кожному членові сім'ї окрему колядку, і чим молодший адресат, тим давнішу пісню йому співають – поступово в текстах релігійні мотиви переплітаються з «фантастичними» (казковими), а потім зовсім зникають. Такі колядки заспівали двом синам і дочці Василя (з рефреном «В неділю, в неділю рано зелене вино»). По закінченні віншування відбувається спільна з колядниками вечеря, під час якої за столом звучить жартівлива співанка про те, як Господь наділяв віком тварин і людей, а інша – про саме колядування, його мету, а також про те, що вчинять з «колядою», яку отримали від господарів. Для членів родини, які відішли в інший світ, співають спеціальну колядку для померлих – «умерску» (у темряві, одна свіча горить на столі в різдвяному колачі, співають впівголоса під супровід скрипки і дзвіночку у Берези (рефрен «Світлий вечір»); на початку «умерської» колядники встають, а береза перераховує поіменно покійних членів сім'ї). Останньою в хаті співають ко-

лядку-подяку господарям. Закінчується відео виконанням традиційного плесу під хатою.

Наступне відео 2009 року – аматорське, Станіслава Крижевського. На ньому зафіксовано фрагменти колядування в Криворівні на присілку Гришпарівка, які додають інші явища – колядування на могилі нещодавно померлого і прихід «Царів» під час колядування «партією» в хаті¹⁷. Пісні подано переважно з повними текстами, без коментарів. Примітно, що репертуар цієї «партії» відрізняється. Тривалість 49 хв. (два фрагменти по 24 хв. 30 сек.).

Починається відео плесом колядницьких партій навколо церкви, одна з них (об'єкт зйомки) виконує співанку про колядування (в ній йдеться про дії, що їх виконують колядники). Після обходу й молитви вони отримують благословення від священика і вирушають спершу на цвинтар – до могили нещодавно померлого односельця, з ними йдуть і родичі померлого. Після молитви, поцілувавши по колу колядницький хрест, у супроводі скрипки та дзвіночка (у «берези» в руках) гуртом співають коляду «умерску»: «Світлий вечір. Станьмо ми, браття, Богу си вклонім. Світлий вечір...». Далі «партія» вирушає на присілок. Цей гурт теж має колядницькі трембіти і роги, граючи на яких вони сигналять про свій прихід до хати. Після цього виконують традиційний плес з топірцями в супроводі скрипки і дзвіночка та з колядкою «В неділю рано сонце сходило, в саді вишневім розвеселило». Сівши за стіл, спочатку виконують співанку про порядок і мету колядування, а потім християнські колядки господарю (гуртом, початок другого фрагменту) «Ой, дай, Боже. Господарю наш, сідьте коло нас. Ой, дай, Боже. Сідьте коло нас, послухайте нас. Ой, дай, Боже...» і «Радуйсе. Радуйсе, Земле, – Син народився. Ой, в поле, в поле близько дороги. Радуйсе. Радуйсе, Земле, Син народився...» (у цій колядці весь гурт співає лише рефрен); колядки дітям (на відео без початку і обірвані) з рефренами «...у злоті. Сам пан у злоті і его чилідочка у злоті» та «В неділю, в неділю рано зелене вино». По співі «береза» віншує господарів і всі стоячи промовляють молитву. До хати прийшли колядувати троє хлопців – «Царі», вони представляються і вітають господарів уже сучасним віршованим текстом і колядкою про народження Христа «Ой у полі, в полі столітня стаєнка». Закінчується відео оголошенням на рогах і трембітах приходу колядників до наступної хати.

Новорічний карнавал «Красна Маланка» на Буковині у смт Красноільську Сторожинецького району Чернівецької області (українсько-румунське пограниччя) щорічно привертає увагу багатьох любителів народних свят, карнавалів, поціновувачів традиційної культури і тому неодноразово ставав об'єктом численних відеорепортажів і спеціальних відеозйомок. Окрім яскравого видовищного аспекту, це багатоскладове дійство цікаве ще й своїм полістадіальним і поліетнічним походженням.

«Вершиною» відеопрезентації цього свята на сьогодні можна вважати результат чотирирічної роботи – фільм виробництва Національної кіностудії художніх

¹⁶ За коментарем диктора, «плесом» у Криворівні раніше називався спеціальний колядницький танець, а нині – це «стиль колядування, коли співають всі в унісон, ритмічно, обертаючи в повітрі топірцями».

¹⁷ Коляда. Криворівня. Інтернет-ресурс (дата звернення: 22.04.2017): Ч.1. <https://youtu.be/-mzQjWfB7J4>; Ч.2. <https://youtu.be/AvZqbhvaiz4>.

фільмів імені О. Довженка «Красна Маланка» (2012 р., реж. Дмитро Сухолиткий-Собчук)¹⁸ [Красна Маланка, 2012]. Утім, для презентації місцевої традиції звернення лишень до цього фільму видається недостатнім з огляду на те, що існує чимало відеоматеріалів глядачів і учасників карнавалу різних років, які розкривають цей обрядовий комплекс з різних ракурсів.

Смт Красноільськ, за переписом 2001 року¹⁹, на 90% складається з румунського населення, представники якого є основними учасниками масштабного свята. Утім, виявляється, що всі елементи і складові частини карнавалу – основні персонажі та їхні драматургічні функції в ритуалі, сценарій і його структура – мають беззаперечні паралелі з українською «Меланкою», а також з колядуванням/щедруванням на Буковині, Гуцульщині, в Закарпатті тощо²⁰.

Повертаючись до відеоматеріалів, зауважимо, що надзвичайно цінними у фільмі Дмитра Сухолиткого-Собчука, окрім власне фрагментів карнавалу, є відеофіксація етапів приготування до свята та дії з костюмами та атрибутами по закінченні свята. Ще одна частина фільму присвячена розповіді, з одного боку, про активну протидію радянської влади спробам святкувати Маланку і, з іншого, про сучасну «кооперацію» ініціаторів і учасників карнавалу з місцевим адміністративним керівництвом. Деякі моменти фільму занадто «затягнуті», що ускладнює його демонстрацію в повному обсязі в умовах учбового процесу.

Дух карнавалу доповнюють «живі» репортажі, інтерв'ю учасників/організаторів – фрагменти, які не увійшли до фільму, але були представлені пізніше. Є можливість також скористатися аналогічними матері-

алами, підготовленими іншими кореспондентами, відеооператорами, глядачами, учасниками й розміщені ними на сервісі YouTube.

Отже, автором статті був знайдений і опрацьований матеріал, що знаходиться у вільному доступі в мережі Інтернет, і на його основі створена відеопрезентація карнавалу «Красна Маланка» (тривалість 12 хв.), яка містить основні етапи дійства (вибір восени деревини для булави Цигана, який водить Ведмедя, приготування сіна/очерету для рядження «Ведмедів», способи виготовлення масок, коментарі щодо костюмів, складу та ролі учасників; вибір «Команданта» – «берези», процес рядження; відеокадри ритуально-жартівливих перепон гостям карнавалу; інтерв'ювання місцевих жителів щодо історії і смислу події; ритуальні обходи дворів «по кутках» вночі; спільна карнавальна хода вулицями селища учасників усіх вікових груп з кульмінаційними моментами свята і, насамкінець, знищення карнавальних атрибутів)²¹. Основні герої карнавалу – Цигани та Ведмеді – гурти ряджених неодружених хлопців під керівництвом Команданта (вони скандують текст, що ілюструє поточні ритуальні події), та «Царі» – хлопчики-підлітки в білому святковому одязі (дехто з елементами жіночого вбрання) – їх головна пісня «Хора Унірій» про Танець об'єднання.

Підсумовуючи огляд «Красної Маланки», зауважимо, що попри зростання його популярності серед туристів, карнавал на сьогодні не втратив архаїчних рис і може яскраво ілюструвати не тільки розмаїття зимової обрядовості, а й основні ознаки традиційного фольклору та синкретизм мислення і світосприйняття наших предків. І надзвичайну повагу слід висловити жителям Красноільська, адже це не відновлене штучно, а «живе» карнавальне-обрядове дійство.

Переглянуте відео свідчить про потужну й живу традицію ритуальних обходів дворів у Карпатах та прилеглих до них територіях.

У наступній публікації продовжимо знайомство із зимовими традиціями західних теренів (бойківські вертепи та колядування українців Мараморощини), а також із зимовою обрядовістю інших регіонів України.

¹⁸ Інтернет-ресурс: <https://youtu.be/4V5sljtkJ8> - (дата звернення: 17.10.2017).

¹⁹ Інтернет-ресурс (дата звернення 17.10.2017): <https://uk.wikipedia.org/wiki/Красноільськ>.

²⁰ Ведмідь – один з головних персонажів карнавалу (який представлений у 4-х (!) формах рядження), хоча і «забезпечений» власною легендою, але має «родичів» як в Україні, так і за її межами. Наприклад, у східній Англії в перший понеділок після Хрещення (Богоявлення, День трьох Царів – 6 січня, у православних – 19-го) святкують «Плуг» – традиційне закінчення різдвяних свят у аграріїв (перші згадки відносяться до XV ст.). В цей день обходять двори з прикрашеним плугом і в деяких місцевостях (з плугом або окремо) ходить ряджений солом'яним ведмедем чоловік (хлопчик), інші учасники гурту вимащують обличчя сажею і обряжаються подібно до того, як це роблять на карнавалі в Красноільську (до речі, є відомості, що у цій частині Англії були поселенці із західної Європи). Інтернет-ресурси (дата звернення 21.08.2017): Фестиваль солом'яного ведмедя <http://www.strawbear.org.uk/index.html>; «Понеділок плугу» https://en.wikipedia.org/wiki/Plough_Monday.

Олександр Терещенко, аналізуючи новорічний обряд «оранки» в окремих районах Східного Поділля і Наддністрянщини (Україна-Молдова), подає інформацію про джерела з текстами та описами обрядів «орання звірами», зокрема і про «Ведмедя», згадки про хлопців, котрі ходили на Меланки з поручнями плуга (імітуючи орання) [Терещенко, 2017а; Терещенко, 2017б]. Красноільська Маланка загалом характерна для цієї частини України та суміжних територій, а крім того має відповідності в аграрній обрядовості далеких від нас кутків Європи. Утім, зважаючи на мету нашого допису, детальний аналіз генези красноільської Маланки залишимо етнологам.

²¹ Цікавим є факт, що метою сучасної спільної карнавальної ходи і привселюдного показу – є визначення найкращого рядження й виконання «актором» своєї ролі, а раніше, за спогадами учасників і очевидців, траплялося навіть знищення (спалювання) костюмів конкурентів (Ведмедя). У зв'язку з цим – щоб забезпечити життя виконавця ролі Ведмедя – були змінені конструкція і матеріал костюму.

Список бібліографічних посилань

- Беларускі фольклор..., 1973 – Беларускі фольклор у сучасних записах : Традыц. жанры: Брэсцкая вобласць / Уклад. В. А. Захарава; пад рэдакцыяй, прадрмова Р. Р. Шырмы. - Мінск : Выдавецтва Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, 1973. 301 с.
- Беларускі фольклор..., 1989 – Беларускі фольклор у сучасных записах : Традыц. жанры: Гомельская вобласць / Уклад. В. А. Захарава, Р. М. Кавалёва, В. Д. Ліцвінка; Уклад. музыч. часткі У. І. Раговіч. - Мн. : Універсітэцкае, 1989. 384 с.
- Історія української музики, 2016 – Історія української музики: У 7 т. НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, редкол.: Г. А. Скрипник (голова) та ін. Т. 1. Кн. 1: Від найдавніших часів до XVIII століття. Народна музика / Ред-упор.: О. Ю. Шевчук, Б. М. Фільц та ін. 2016. 440 с.
- Клименко, Мурзіна, 2008 – *Клименко І., Мурзіна О.* Київська Лабораторія етномузикології. 1992-2007. Київ, 2008. Збірник наукових праць та матеріалів з нагоди 15-річчя діяльності ПНДЛ по вивченню і пропаганді народної музичної творчості при НМАУ. 153 с. Іл., карта + DVD. (Проблеми етномузикології. Вип. 3).
- Коропніченко, 2009 – *Коропніченко Г.* Традиційні колядні наспіви Київщини в контексті дослідження перехідних зон // Проблеми етномузикології / упоряд. Мурзіна О. І. Київ, 2009. Вип. 4. С. 132–153.
- Коропніченко, 2017 – *Коропніченко Г.* Традиційні новорічні наспіви Київщини в контексті дослідження перехідних зон // Проблеми етномузикології : Збірник наукових статей з атласом: Вип. 12 / Ред-упор. Є. Єфремов, І. Клименко. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2017. (Серія «Слов'янська мелогографія» : Кн. 6: Пісенна творчість періоду зимових свят: типологія і географія). С. 81–89.
- Можейко, 1969 – *Можейко З. Я.* Коляда в белорусском полесском селе // Советская этнография. 1969. № 3. С. 127–135: ил., нот. — Библиогр. в подстроч. примеч.
- Можейко, 1972 – *Можейко З. Я.* Песенная культура Белорусского Полесья: Село Тонеж. Минск : Наука и техника, 1971. 263 с.
- Можейко, 1985 – *Можейко З. Я.* Календарно-песенная культура Белоруссии: Опыт системно-типологического исследования. Минск : Наука и техника, 1985. 247 с.
- Рошчавський, 2016 – *М. Рошчавський.* Музика і спів у присілку Вишоватім на Мараморощі / український переклад та коментарі В. В. Мадяр-Новак // Професійна музична культура Закарпаття: Етапи становлення. Ужгород: Карпати, 2016. С. 318–338.
- Терещенко, 2017а – *Терещенко О.* Наддністрянський (українсько-молдавський) новорічний обряд «оранки». Нотатки про діахронне й синхронне у фольклорі та синтетичну природу усної традиційної культури // Десята конференція дослідників народної музики червоно-руських (галицько-володимирських) та суміжних земель (Львів, 21–23 квітня 2017 року): Збірка статей і матеріалів на пошану професора Богдана Луканюка / Ред.-уп. Ю. Рибак. Львівська національна музична академія імені Миколи Лисенка, Кафедра музичної фольклористики; Проблемна науково-дослідна лабораторія музичної етнології. Львів, 2017. С. 184–216.
- Терещенко, 2017б – *Терещенко О.* Наддністрянський (українсько-молдавський) новорічний обряд «оранки». Нотатки про синтетичну природу фольклору // Проблеми етномузикології : Збірник наукових статей з атласом: Вип. 12 / Ред-упор. Євген Єфремов, Ірина КЛИМЕНКО. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2017. (Серія «Слов'янська мелогографія» : Кн. 6: Пісенна творчість періоду зимових свят: типологія і географія). С. 19–35.
- Тюпа, 2003 – *Тюпа В.* 70 років потому. Що збереглося? Видозмінилося? Зникло? (Слідами експедиції М.Рошчавського у прис. Вишоватий на Закарпатті) // Тези V конференції «Молоді музикознавці України». К., 2003. С. 127–128.

Відеоджерела

- Вишоватий, 2002 – Вишоватий – 2002 (Різдво Христове – Колядники з гусями): Відеокасета Sony 180 // Відеоархів Мадяр-Новак В. В. №5. 184 хвилини.
- Колядники, 2013 – Колядники: документальний фільм. Зйомка і монтаж: Валентин Мороз. Криворівня-Мюнхен, 2013. URL: <https://youtu.be/-ayx-Vibzk0> (дата звернення: 22.04.2017).
- Красна Маланка, 2012 – Красна Маланка: етнографічний кінофільм. Реж., сцен.: Дмитро Сухолиткий-Собчук. – Київ, Національна кіностудія художніх фільмів імені Олександра Довженка, 2012. URL: <https://youtu.be/4V5sljtkSj8> (дата звернення: 17.10.2017).
- Палескія калядкі, 1972 – Палескія калядкі: етнографічний кінофільм. Реж.: Нина Савва. Сцен.: Зинаїда Можейко, Владимир Короткевич. Минск: Беларусьфільм, ПО «Летапіс», 1972. URL: <https://youtu.be/5g-JrHzNoVM> (дата звернення: 03.02.2015).
- Память столетий, 1982 – Память столетий: етнографічний кінофільм. Реж.: Нина Савва. Сцен.: Зинаїда Можейко, Владимир Короткевич. Минск: Белтрасдиокомпания, ПО «Летапіс», 1982. URL: <https://youtu.be/NiiPBQAgZdM> (дата звернення: 03.02.2015).

Олег Коробов (Київ)

ЗИМНИЕ ОБРЯДЫ УКРАИНЦЕВ В ФОКУСЕ ОБЪЕКТИВА (МАТЕРИАЛЫ К

ВИДЕОХРЕСТОМАТИИ: АВТЕНТИЧЕСКОЕ ИСПОЛНЕНИЕ). Часть 1.

В статье даётся описание видеоматериалов зимних обрядов (период Святки) с этнических украинских территорий. Видеоматериалы находятся в фондах научно-исследовательских лабораторий музыкального фольклора, частных архивах исследователей, в свободном доступе для ознакомления в сети Интернет. Предложенная статья – первый шаг в работе по составлению коллективной видеохрестоматии зимних обрядов украинцев.

Ключевые слова: этнографический видеорепортаж, этнографический фильм, зимние обряды, Святки, колядование, щедрование, Вождение Козы, Меланка, Полесье, Карпаты.

Oleg Korobov (Kyiv)

THE WINTER RITES OF UKRAINIANS IN THE LENS' FOCUS. AUTHENTIC PERFORMANCE (MATERIALS FOR VIDEO ANTHOLOGY). Part 1.

The article describes the video materials of the winter rites (the period of Christmas and New Year, 6-14 January, Ukraine) from ethnic Ukrainian territories. Video materials are in the funds of research laboratories of musical folklore, private archives of researchers, freely available for review on the Internet. This article is the first step in the work on drawing up a collective video anthology winter rites of Ukrainians.

Key words: ethnographic video reportage, ethnographic films, winter folk rites, Christmastide, caroling, rite «Walking with Goat», Melanka, Polesye, Carpathians.

Таблиця 1. Відеоматеріали зимової обрядовості українців (автентичне виконання)

№	Автор (режисер, сценарист)	Назва*	Вид матеріалу	Етнографічний регіон	Обласний центр	Районний центр	Село	Дата зйомки	Зміст	Тривалість відео	Місце знаходження
1	Хай М.И., Семиног М.І., Бут О.В.	[Верхній Буковець-1991] [Заматгора-2002]	Експедиційний запис	Гуцульщина	Івано-Франківськ	Верховина	Верхній Буковець	16.01.1991	колядування (прихід колядників, «пшес») колядування в хаті	1 хв. 52 сек.	Архів ЛЕК
2	Крижевський С.	[Криворівня-2009]	Аматорське відео	Гуцульщина	Франківськ	Верховина	Криворівня	07.01.2002, 07.01.2015	колядування	23 хв. 30 сек.	Приватний архів, YouTube
3	Мороз В.	«Колядники»	Етнографічний фільм	Гуцульщина	Івано-Франківськ	Верховина	Криворівня	07-08.01.2009	колядування	49 хв.	Приватний архів, YouTube
4	Мадяр-Новак В.В.	[Вишуватий-2002]	Експедиційний запис	Закарпаття	Франківськ	Тячів	Вишоватий	07-08.01.2013	колядування, повний цикл, коментарі	68 хв. 40 сек.	Приватний архів, YouTube
5	Пеліна Г.В., Магуренко А., Вовчак А.	«Яко з нами Бог» [Ляльковий вертеп]	Експедиційний запис / фільм	Закарпаття	Бая-Маре (Румунія)	Ужгород	Улуги, Бистра, Вішево	08.01.2002	повний цикл колядування, різні групи колядників	184 хв.	Приватний архів
6	Масляк Б.	[Ралівка-2017]	Експедиційний запис	Бойківщина	Львів	Самбір	Ралівка	07-09.01.2016	колядування, обхід дворів, «бстлетем»	20 хв. 44 сек.	Приватний архів, YouTube
7	Сухолиткий-Собчук Д., ін.	«Красна Маланка»	Етнографічний фільм	Буковина	Чернівці	Старий Самбір	Червоноільськ	09.01.2012, 12.07.2011	ляльковий вертеп «бстлейка» (устрий, вертепа драма)	18 хв. 10 сек.	Каф. української фольклористики ЛНУ ім. І.Франка
8	Телух І.Г.	[Зелені Курилівці-2016]	Експедиційний запис	Поділля	Хмельницький	Нова Ушиця	Зелені Курилівці	2016	колядування і віншування біля хати	13 хв. 30 сек.	Поділья-центр, YouTube
9	Телух І.Г.	[Рогізна-2016]	Експедиційний запис	Поділля	Хмельницький	Кам'янець-Подільський	Рогізна	2016	Маланка (сценічна версія, в музеї)	13 хв. 30 сек.	Приватний архів
10	Можейко З.Я.	«Палескія калядкі»	Етнографічний фільм	Поліся Середнє	Гомель	Лельчиці	Тоніж, Глушковичі, Мотоль, Кіст-на, Тишковичі	1972	колядування, «Водіння Кози»	16 хв. 30 сек.	Белтеррадіокомпанія, YouTube
11	Можейко З.Я.	«Память столетий»	Етнографічний фільм	Поліся Середнє	Гомель	Лельчиці	Тоніж	1982	колядування	19 хв. 10 сек.	Белтеррадіокомпанія, YouTube
12	Вишнев І.	«Кола часу» (фрагмент)	Етнографічний фільм	Поліся Середнє	Гомель	Житковичі	Погост	07-13.01.2012	колядування/шедування, «Водіння Кози»	14 хв.	Білор. відецентр, YouTube
13	Ширакова Л.	[Каляды у вёсцы Тонеж]	Експедиційний запис	Поліся Середнє	Гомель	Лельчиці	Тоніж	08.01.2015	колядування, «Водіння Кози», обхід дворів	62 хв.	Приватний архів, YouTube
14	Сфремов С.В., Семиног М.І.	[Діброва-1993]	Експедиційний запис	Київське Поліся	Київ	Поліське	Діброва	13.01.1993	колядування, обхід дворів	6 хв.	Архів ЛЕК
15	Коропніченко Г.М., Семиног М.І.	[Михайлівка-Рубежівка-1995]	Експедиційний запис	Київське Поліся (південь)	Київ	Києво-Святошин.	Михайлівка-Рубежівка	08.01.1995	колядування, обхід дворів	61 хв.	Архів приватний, ЛЕК
16	Скаженік М.В., Коробов О.Ю.	[Романівка-2009]	Експедиційний запис	Північно-східне Поділля (окраїна)	Житомир	Попільня	Романівка	07-08.01.2009	колядування, обхід дворів	74 хв.	Архів приватний, ЛЕК
17	Самойлова О.	«Святі вечори на Полтавщині»	Експедиційний запис / фільм	Полтавщина	Полтава	Пирятин	Крячківка	13-14.01.2009	шедування, обхід дворів	27 хв.	Архів ФЕЦ СПДК ім. М. А. Римського-Корсакова, ЛЕК
18	Данилейко П.П., Ткач Л.	«Чи колядувать?»	Етнографічний фільм	Північне Львівське	Київ	Бориспіль	Любарі	07-08.01.2014-2016	колядування, обхід дворів	?	Приватний архів
19	Пшенічка Г.М.	[Лебедін-2014]	Експедиційний запис	Наддніпрянина	Суми Чернігів	Охтирка Чернігів	Лебедін	13.01.2014	шедування, Меланка, обхід дворів	7 хв.	Приватний архів

* У квадратних дужках подастся умовна (або архівна) назва відеоматеріалу за умови відсутності авторської.